

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет хореографічного мистецтва  
Кафедра **сучасної та бальної хореографії**

**ЗАТВЕРДЖУЮ:**

Гарант освітньо-професійної програми

доц Олена ШАБАЛІНА

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ року

**ЗАТВЕРДЖУЮ:**

Проректор з навчальної роботи

проф. Інна СТАШЕВСЬКА

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ року

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

**ХОРЕОГРАФІЧНА ІМПРОВІЗАЦІЯ**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 024 Хореографія

Освітня програма **Сучасна хореографія**

Обов’язкова компонента

Мова викладання – українська

Харків, 2020

Силабус навчальної дисципліни «Хореографічна імпровізація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія освітньої програми Сучасна хореографія – Х. ХДАК, 2020 – 22 с.

Силабус затверджено  
на засіданні кафедри сучасної та бальної хореографії  
(протокол №1 від 26.08.2020 р.)

Силабус затверджено  
на засіданні групи забезпечення спеціальності 024 Хореографія  
(протокол №1 від 27.08.2020 р.)

Силабус склала:  
доцент, доцент кафедри сучасної та бальної хореографії,  
кандидат мистецтвознавства – Олена Шабаліна

Голова групи забезпечення  
декан ФХМ, професор

Борис КОЛНОГУЗЕНКО

©

Шабаліна

О.М.,

2020

рік

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	галузь знань 02 Культура і мистецтво	Обов'язкова	
Загальна кількість годин 90	спеціальність 024 Хореографія освітня програма Сучасна хореографія	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 5 сем.	Ступінь бакалавр	<b>Лекції</b>	
		4	2
		<b>Практичні</b>	
		30	22
		<b>Самостійна робота</b>	
		56	66
		<b>Вид контролю</b>	
		іспит	
-	-		
залік			
5 сем	5 сем		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 56/90

для заочної форми навчання — 68 / 90

## **2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

### **КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ**

«Імпровізація» — є обов'язковою навчальною дисципліною професійної підготовки бакалаврів в галузі хореографічного мистецтва. Поєднуючи знання, вміння та навички багатьох дисциплін гуманітарних, соціально-економічних, професійних компонентів освітньої програми «Сучасної хореографія», вона вивчає методи втілення, розкриття музичної драматургії, мовою пластичних образів.

**Метою навчальної дисципліни** є розкриття індивідуальності та виховання кваліфікованих балетмейстерів, хореографів, викладачів хореографічних дисциплін в новітніх мистецьких закладах освіти, середній та вищій школі; розвиток професійних компетентностей студентів-хореографів до роботи за принципами імпровізації на розуміння автентичного руху та контактної імпровізації, роботи з емоціями, роботи над пошуком нових засобів формування рухів, роботи з вагою, роботи на відчуття простору, відчуття тіла партнера та імпульсів партнера, усвідомлена робота в групі.

#### **Компетентності:**

- Здатність зберігати та приумножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- Здатність застосовувати теорію та сучасні практики хореографічного мистецтва, усвідомлення його як специфічного творчого відображення дійсності, проектування художньої реальності в хореографічних образах.
- Здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової хореографічної діяльності (виконавської, викладацької, балетмейстерської та організаційної).
- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових, профільних, фахових закладах освіти.
- Здатність використовувати і розробляти сучасні інноваційні та освітні технології в галузі культури і мистецтва.

- Здатність використовувати інтелектуальний потенціал, професійні знання, креативний підхід до розв'язання завдань та вирішення проблем в сфері професійної діяльності.
- Здатність сприймати новітні концепції, усвідомлювати багатоманітність сучасних танцювальних практик, необхідність їх осмислення та інтегрування в актуальний контекст з врахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини.
- Здатність збирати, обробляти, аналізувати, синтезувати та інтерпретувати художню інформацію з метою створення хореографічної композиції.
- Здатність застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології (відео-, TV-, цифрове, медіа- мистецтва і т. ін.) в процесі створення мистецького проекту, його реалізації та презентації.
- Здатність здійснювати репетиційну діяльність, ставити та вирішувати професійні завдання, творчо співпрацювати з учасниками творчого процесу.
- Здатність забезпечувати високий рівень володіння танцювальними техніками, виконавськими прийомами, застосовувати їх як виражальний засіб. ▀
- Здатність застосовувати набуті виконавські навички в концертно-сценічній діяльності, підпорядковуючи їх завданням хореографічного проекту.
- Здатність дотримуватись толерантності у міжособистісних стосунках, етичних і добродійних взаємовідносин у сфері виробничої діяльності.
- Здатність враховувати економічні, організаційні та правові аспекти професійної діяльності.
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність мотивувати людей до творчої активності та рухатися до спільної мети.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність до самопізнання тілесного й духовного.
- Здатність до рефлексії

### **Програмні результати навчання:**

- Розуміти моральні норми і принципи та вміти примножувати культурні, наукові цінності і досягнення суспільства в процесі діяльності. ▀
- Розуміти роль культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.
- Знати і розуміти історію мистецтв на рівні, необхідному для застосування виражально-зображальних засобів відповідно до стилю, виду, жанру хореографічного проекту.

- Розуміти хореографію як мистецький феномен, розрізняти основні тенденції її розвитку, класифікувати види, напрями, стилі хореографії.
- Володіти термінологією хореографічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
- Використовувати інноваційні технології, оптимальні засоби, методики, спрямовані на удосконалення професійної діяльності, підвищення особистісного рівня володіння фахом.
- Розуміти і вміти застосовувати на практиці сучасні стратегії збереження та примноження культурної спадщини у сфері хореографічного мистецтва.
- .
- Володіти принципами створення хореографічного твору, реалізуючи практичне втілення творчого задуму відповідно до особистісних якостей автора.
- Мати навички використання традиційних та інноваційних методик викладання фахових дисциплін.
- Аналізувати і оцінювати результати педагогічної, асистентсько-балетмейстерської, виконавської, організаційної діяльності.
- Мати навички викладання фахових дисциплін, створення необхідного методичного забезпечення і підтримки навчання здобувачів освіти.
- Знаходити оптимальні підходи до формування та розвитку творчої особистості.
- Знаходити оптимальні виконавські прийоми для втілення хореографічного образу.
- Вдосконалювати виконавські навички і прийоми в процесі підготовки та участі у фестивалях і конкурсах.
- Розвивати комунікативні навички, креативну і позитивну атмосферу в колективі.
- Мати навички управління мистецькими проектами, зокрема, здійснювати оцінки собівартості мистецького проекту, визначати потрібні ресурси, планувати основні види робіт.
- Брати участь у культурному діалозі з питань хореографічного мистецтва.
- Апелювати основними поняттями.
- Аналізувати принципи імпровізації як основи індивідуальної творчості хореографа в умовах безпосереднього творення лексики танцю.
- Аналізувати шляхи розвитку руху.
- Аналізувати методи роботи відомих викладачів імпровізації в Україні та світі
- Демонструвати знання набуті у процесі навчання, щодо специфіки виконання імпровізації.
- Виявляти проблеми у процесі опанування прийомами імпровізації, причини їх виникнення, знаходити шлях їх подолання та запобігання.
- Відпрацювати принципи техніки балансу й механіки роботи суглобово-м'язового апарату.

- Відчувати та усвідомлювати своє тіло, простір, рухатись різноманітно, знаходячись «тут і зараз»
- Відчувати природні імпульси і слідувати їм.
- Інтерпретувати задані теми пластичною мовою.
- Знаходитись у «потоці», бути уважним до простору, взаємодіяти, підтримувати цілісну картину в процесі.
- Сприймати та відтворювати рухи.
- Шукати нові шляхи формування руху.
- Спостерігати і реагувати, формувати здатність до точної імітації рухів.
- Розвивати периферійне сприйняття простору, часу, ваги.
- Оволодіти роботою з вагою, знаходження балансу.
- Зберігати концентрацію.
- Визначати своє творче кредо.
- Обмінюватись досвідом руху
- Доводити необхідність знання різних видів хореографії.
- Вивчати різні види мистецтва.
- Оцінювати результати власної роботи на заняттях з імпровізації та нести відповідальність за особистий професійний розвиток.
- Захищати культурні та мистецькі цінності.

#### **Передумови для вивчення:**

- Виявляти обізнаність з термінології і літератури за фахом, а також володіти необхідними знаннями в галузі суміжних мистецтв.
- Володіти професійними навичками виконання базових рухів класичного, народного, сучасного танцю й мати нахил до створення синтезу, рухів попереднього досвіду й утворення нового руху при автентичному пошуку.
- Мати творчі здібності до свободи пластичного мислення та автономного експериментування з танцювальними рухами.
- Виявити фахову придатність до створення хореографічного тексту та хореографічного твору.

#### **Критерії оцінювання:**

- Виявляти системні теоретичні та практичні знання з дисципліни «Імпровізація».
- Проявляти еволюційний розвиток практичних навичок створення сучасних хореографічних творів різних форм, жанрів згідно законам драматургії та композиції танцю.
- Виявляти достатню технічність та виразність при виконанні автентичного руху.
- Вміти створювати окремі комбінації, певні тренінги та уроки імпровізації.



- Вміло застосовувати технічні та композиційні прийоми, художньо-виразні засоби при створенні хореографічних творів з використанням прийомів імпровізації.

### 3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

#### 3.1. Тематичний план навчальної дисципліни

3 курс 5 семестр

#### РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ТАНЦЮВАЛЬНІ ІМПРОВІЗАЦІЇ

##### **Тема 1. Історія зародження імпровізації.**

Поняття про імпровізацію як засіб прояву особистісного утворення руху.

П'ять визначень імпровізації: словарне, американське, європейсько-інтелектуальне, процесуальне, психологічне.

Значення імпровізації в хореографії.

Значення імпровізації для творчого вдосконалення балетмейстерів:

А. Дункан, Т. Тарп, У. Форсайт, П. Бауш, М. Ек, А. Нахарін.

##### **Тема 2. Парадигми тілесності**

Імпровізація як концепція руху.

П'ять визначень імпровізації. Родоначальники імпровізації.

Системний аналіз руху. Аналіз практик західних хореографів.

Структура танцю по Р. Лабану: три області тіла: голова, тулуб, кінцівки.

Тіло у просторі. Тіло і потік руху (вільний та обмежений).

Тіло і динаміка руху. Тіло і швидкість руху. Зусилля. Простір, час, вага, течія. Принципи імпровізації С. Пекстона.

Опозиція та інтеграція «верха» та «низу» О. Гірсона

##### **Тема 3. Прийоми руху**

Довіра між собою і тілом.

Народження внутрішнього імпульсу до руху, його джерела.

Спонтанність та послідовність.

*Виділення семи «центрів руху»:*

голова-шия, плечі, лікті, кисті, стегна (таз), коліна, ступні.

Об'єднання центрів. Пошук нових, незнайомих рухів.

Ізольованість або зв'язок центрів з іншими частинами тіла.

Зміна амплітуди руху. Зміна ритму і швидкості руху.

Вправи з відкритими та закритими очима.

Усвідомлення тіла у русі: 7 видів ходи (кожний з 7 центрів - ведучий), знайти ходу, зручну для себе.

*Прийоми руху за напрямом та амплітудою:*

1. "Намивання площини" та збільшення амплітуди

2. Свінговий рух верхніх кінцівок

3. Свінговий перехід на оберт або стрибок.

4. Рух в потоці

*Рух за відчуттям образу та станом:*

1. Дихання у воді (голова - поплавок, відштовхування від дна, вихід на поверхню, занурення)

2. Наповнення повітрям частин тіла 3. Відчуття з середини "почісування з середини"

4. Робота за імпульсом.

Робота над технікою виконання та відчуттям руху з середини, від центру до периферії, на максимальній простір, який ви можете зайняти.

*Види вправ за логікою та швидкістю реакції:*

«Слово-Дія», «Звук-дія», «Частини тіла».

## РОЗДІЛ 2. САМОДОСЛІДЖЕННЯ

### **Тема 4. Робота з балансом**

Знаходження свого центру збереження рівноваги.

Два центри: фізичний (центр ваги тіла) і духовне джерело сили і творчості.

Взаємозв'язок та взаєморозвиток обох центрів.

Знання свого центру як вміння тримати рівновагу.

Розуміння свого джерела руху. Дихання.

Вправа «Псевдо-падіння».

Вправи з шарфом/тканиною або з мотузкою

### **Тема 5. Координація**

Робота на поєднання двох або декількох прийомів руху, наприклад:

баланс+імпульс,

відчуття суглобів з середини + імпульс,

### **Тема 6. Відчуття руху**

Усвідомлення тіла, руху, простору. Концентрація та фокус уваги.

Використання засобів руху залежно від імпульсного та потокового руху

### **Тема 7. Робота з тінью**

Уявити:

розміри (менша, більша, так, як ви),

динаміку спілкування (в балансі, в знайомстві, в роздратуванні),

слідчувати за особистим станом і розвитком подій

### **Тема 8. Рефлексія**

Подумати, як виникає ваша індивідуальна імпровізація:

Виникнення руху на музику, на окремі звуки та шуми.

Виникнення руху в тиші.

Виникнення руху на голосові шуми партнера.

Виникнення руху за імпульсом та рух у потоці.  
Дати собі відповідь, що ви відчуваєте і як це посилити.  
Дати собі пояснення, чого не відчуваєте, що треба зробити.  
Автентичний рух (АР) як процес знаходження контакту з собою через тіло, рух і танець.  
У присутності свідка дозволити тілу жити власним життям.  
Втілення потоку внутрішніх переживань і образів.  
Імпульси тіла: фізичні, емоційні, образні.  
7 джерел руху. АР як художнє дослідження.  
Формування концентрації уваги. Активна і пасивна увага.  
Опис рухів, можливість бачити різноманіття руху.

### **РОЗДІЛ 3. СВІДОМА КООРДИНАЦІЯ В ПРОСТОРИ**

#### **Тема 9. Прийоми на рухомість центрів**

Прийоми на усвідомленні сили руху та координації:  
вивернутися від уявленого торкання;  
продовжити рух за уявленим отриманим імпульсом;  
відбивати уявлений м'ячик - жонгляр з участю різних частин тіла

#### **Тема 10. Підготовка до маленького танцю**

- 1 Координація у зміні прийомів «поплавок», «наповнення повітрям», «розчіска».
2. В.п. тіло, що стягнуто резинками, які можна розтягнути, але вони повертають частину тіла у вихідне положення
3. «Продавлення» маленьких рухів через «тиск повітря».
4. «Маленький танець»

#### **Тема 11. Робота з вагою**

Усвідомлення ваги й об'єму тіла та окремих частин.  
Розучування понять: простір – свій (на місці), загальний; напрями за вагою – вперед/назад/убік; рівні – високий/середній/низький; вага – легка/важка; енергія – різко/чітко/повільно; шляхи – пряма/коло/зигзаг/крива. Поєднання усіх понять по завданню викладача.

Відтворювати перенесення ваги в частинах тулубу та кінцівках, координувати положення центру та периферії відносно перетікання ваги

#### **Тема 12. Свідоме використання набору прийомів за особистим відчуттям**

Координація прийомів спонтанно та структурованим засобом.

Пять темпів Габрієли Рот.

Вимоги:

Усвідомлений рух, сила руху, амплітуда, об'єм, .

Усвідомлений стан, емоція.

Усвідомлений прийом та перехід від прийому до прийому.

### 3.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	і нд	с.р		л	пр	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>РОЗДІЛ1. Основи танцювальної імпровізації</b>												
<b>Тема 1.</b> Історія зародження імпровізації	6	2				4	7	1				6
<b>Тема 2.</b> Парадигми тілесності.	6	2				4	7	1				6
<b>Тема 3.</b> Прийоми руху	10		2			8	8		2			6
<b>Разом за розділом 1</b>	22	4	2			16	22	2	2			18
<b>РОЗДІЛ2. Самодослідження</b>												
<b>Тема 4.</b> Робота з балансом	8		4			4	8		3			5
<b>Тема 5.</b> Координація у поєднанні кількох прийомів	7		3			4	9		3			6
<b>Тема 6.</b> Відчуття руху	7		3			4	7		2			5
<b>Тема 7.</b> Робота з тінню	7		3			4	7		2			5
<b>Тема 8.</b> Рефлексія	7		3			4	7		2			5
<b>Разом за розділом 2</b>	36		16			20	38		12			26
<b>РОЗДІЛ3. Свідома координація в просторі</b>												
<b>Тема 9.</b> Прийоми на рухомість центрів	8		3			5	7		2			5
<b>Тема 10.</b> Підготовка до маленького танцю	8		3			5	8		2			6
<b>Тема 11.</b> Робота з вагою	8		3			5	8		2			6
<b>Тема 12.</b> Свідоме використання набору прийомів за особистим відчуттям	8		3			5	7		2			5
<b>Разом за розділом 3</b>	32		12			20	30		8			22

<b>Усього годин</b>	90	4	30			56	90	2	22			66
---------------------	----	---	----	--	--	----	----	---	----	--	--	----

### 3.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Історія зародження імпровізації	2	1
2	Парадигми тілесності	2	1
	Усього:	4	2

### 3.4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Прийоми руху	2	2
2	Робота з балансом	4	3
3	Координація у поєднанні кількох прийомів	3	3
4	Відчуття руху	3	2
5	Робота з тінню	3	2
6	Рефлексія.	3	2
7	Прийоми на рухомість центрів	3	2
8	Підготовка до маленького танцю	3	2
9	Робота з вагою	3	2
10	Свідоме використання набору прийомів за особистим відчуттям	3	2
	Усього:	30	22

### 3.5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Історія зародження імпровізації	4	6
2	Парадигми тілесності	4	6
3	Прийоми руху	8	6
4	Робота з балансом	4	5
5	Координація у поєднанні кількох прийомів	4	6
6	Відчуття руху	4	5
7	Робота з тінню	4	5
8	Рефлексія	4	5
9	Прийоми на рухомість центрів	5	5
10	Підготовка до маленького танцю	5	6
11	Робота з вагою	5	6
12	Свідоме використання набору прийомів за особистим відчуттям	5	5
	Усього:	56	66

### 3.6. Методи навчання

Вербальний (лекції, коментарі, пояснення); наочний (показ, демонстрація, ілюстрація); практичний (створення та виконання рухів, комбінацій, танцювальних етюдів, номерів); самостійний (робота з літературою, відео матеріалами, розробка та практична реалізація танцювального номеру).



# 1. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

## а. Форми контролю

Опитування, перевірка практичних завдань та самостійної роботи, контрольний показ, залік. Оцінювання здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системної всебічності та професійної спрямованості контролю.

Зазначені форми контролю мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Саме тому, відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та практичному контролю.

## б. Розподіл балів, які отримують студенти

2 курс 3 семестр

Розділ 1			Розділ 2					Розділ 3				Академічний показ	Сумма
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		90+10
30-90												5 - 10	100

*Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:*

*Залік — від 60 до 100 балів*

*Іспит — від 60 до 90 балів*

## с. Розподіл балів за формами контролю

академічний показ – 5 - 10 балів;

контрольний урок – 5 - 10 балів;

реферат – 5 балів;

композиція танцювальних комбінацій – 5–10 балів;

розгорнута відповідь (письмово) на теоретичні питання — 5-10 балів;

створення танцювальних комбінацій – 5–10 балів;

відвідування заняття – 1 бал.

#### d. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## 2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Пакет навчально-методичного забезпечення:  
робоча програма,  
методичні рекомендації до практичних занять,  
завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи студентів,  
відеоматеріали.

### 3. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

#### Базова

1. Верховенко О. Партнерінг як засіб розвитку комунікативних та особистих якостей студента-хореографа / Верховенко Ольга // *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір : матеріали міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, 7-8 груд. 2017 р. / М-во культури України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв ; [редкол.: Литвин С. Х. та ін.]*. — Київ, 2017. — С. 188-191. — Бібліогр.: 8 назв. 008
2. Грек В. А. Імпровізація в хореографії: поліаспектність проявів / Грек Володимир Анатолійович // *Вісн. Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв*. — 2019. — № 2. — С. 463-466. — <http://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/177797/177680>. — Бібліогр.: 15 назв. — [Ч/З]
3. Даниленко З. Магія пространства / Зоя Даниленко // *Балет*. — 2009. — № 6. — С. 26. — [НАБ]
4. Максименко Г. Філософія імпровізації у виконавчому мистецтві / Григорій Максименко // *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні : зб. наук. пр. / Акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва ; [редкол.: В. Д. Сидоренко та ін. ; керівник проекту А. В. Чебикін]*. — К., 2009. — Вип. 5 : Музичне мистецтво ХХІ століття (Київ). — С. 159-176. — (Мистецтво молодих - 2009). — Бібліогр.: 31 назва 85
5. Печеранський І. та ін.. Вступ до філософії танцю. Київ : КНУКіМ, 2017
6. Резанцева М. С. Імпровізація как специфический элемент творческой деятельности / М. С. Резанцева // *Вестн. Моск. гос. ун-та культуры и искусств*. — 2019. — № 1. — С. 106-111. — Библиогр.: 7 назв. — [Ч/З]
7. Тимошенко О. Е. Работа с импровизацией по системе Уэйна Мак-Грегора "Сознание и движение" / О. Е. Тимошенко // *Театр. Живопись. Кино. Музыка*. — 2018. — № 1. — С. 99-118. — Библиогр.: 1 назв. — [Ч/З]
8. Тимошенко О. Е. Язык движения Гага: практическое применение в балетном театре / О. Е. Тимошенко // *Вестник Академии Русского балета имени А. Я. Вагановой / М-во культуры Рос. Федерации, Федер. гос. бюджет. образоват. учреждение высш. проф. образования "Акад. Рус. балета им. А. Я. Вагановой"* ; [гл. ред. Лаврова С. В.]. — СПб., 2019. — № 2(61). — С. 40-59. — Библиогр.: 8 назв. — [НАБ] 792.8
9. Уклад. Бігус О. О. та ін.. Сучасний танець. Основи теорії та практики. Київ : Ліра – К, 2016.
10. Хоцяновська Л. Ф. Імпровізація як засіб розвитку творчих здібностей студентів на уроках "Мистецтва балетмейстера" / Л. Ф. Хоцяновська

// Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків, 2018. — Вип. 59. — С. 204-212. — [НАБ] 008

11. Шабалина Е. Н. Внутренний ресурс в пластическом диалоге с социумом / Шабалина Е. Н. // Науч. труды Sworld. Вып.3. Т. 10. Искусствоведение, архитектура и строительство. — 2015. — С. 4-9. — Библиогр.: 9 назв. — [Архів автора]

12. Шабалина Е. Н. Перепрограммирование рефлексов как путь к эвристическому мышлению / Шабалина Елена Николаевна // Проблемы современного педагогического образования. Сер. Педагогика и психология : [сб. ст.] / М-во образования и науки РФ, гуманит.-пед. акад. (филиал) "Крым. федерал. ун-та им. В. И. Вернадского" (г. Ялта). — Ялта, 2015. — Вып. 48, ч. 1. — С. 326-335. — Библиогр.: 6 назв. — [Архів автора]
13. Шабаліна О. М. «Батай» як друге сновидіння [Електронний ресурс] / Олена Шабаліна // Український театр 2.0. — 2018. — Режим доступу: <http://www.ukraniantheater.com/vsi-teksty/batay-yak-druhe-snovyudinnya>. — Назва з екрана.
14. Шабаліна О. М. Пластичність. Мова. Тіло : монографія / Олена Шабаліна ; М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. — Харків : ХДАК, 2018. — 192 с. — Бібліогр.: с. 160–183.
15. Шабаліна О. М. Філософсько-дослідницька платформа С. Кравчинського та А. Годовської у створенні вистави «Батай і світанок нових днів» / Олена Миколаївна Шабаліна // Танцювальні студії : наук. зб. / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ, 2018. — Вип. 2. — С. 69–75. — Бібліогр.: 8 назв.
16. Шабаліна О. М. «Батай» як друге сновидіння [Електронний ресурс] / Олена Шабаліна // Український театр 2.0. — 2018. — Режим доступу: <http://www.ukraniantheater.com/vsi-teksty/batay-yak-druhe-snovyudinnya>. — Назва з екрана.
17. Шабаліна О. М. Пластичність. Мова. Тіло : монографія / Олена Шабаліна ; М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. — Харків : ХДАК, 2018. — 192 с. — Бібліогр.: с. 160–183.
18. Шабаліна О. М. Філософсько-дослідницька платформа С. Кравчинського та А. Годовської у створенні вистави «Батай і світанок нових днів» / Олена Миколаївна Шабаліна // Танцювальні студії : наук. зб. / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ, 2018. — Вип. 2. — С. 69–75. — Бібліогр.: 8 назв. Режим доступу: <http://dancestudios.knukim.edu.ua/article/view/154494>— Загл. с екрана.
19. Шабаліна О. М. Синтез текстів у виставі «Insensio» в Молодому театрі (рецензія) / Олена Миколаївна Шабаліна // Танцювальні студії : наук. зб. / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ, 2019. — Том 2, № 2. — С. 198 – 204. — Бібліогр.: 8 назв. Режим доступу: <http://dancestudios.knukim.edu.ua/article/view/188821/188890>— Загл. с екрана.
20. Основи мистецтва імпровізації [Електронний ресурс] : програма курсу та метод. рек. для освітньо-кваліфікац. рівнів "Бакалавр" та "Спеціаліст" / М-во культури і туризму України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т муз. мистец., Каф. інструм. дух. та естрад. орк. ; [уклад.

- В. В. Чепеленко]. — Харків : ХДАК, 2010. — 28 с. — Ел. копія в базі даних. — [ЕЧ/З]
21. Шариков, Денис Ігорович Класифікація сучасної хореографії: напрями, стилі, види / Денис Шариков. — Київ : Вадим Карпенко, 2008. — 167 с. — Бібліогр.: с. 154-165. — ISBN 966-8387-90-6 : 140грн. — [Ч/З, АБ] 793.3
22. Безконтактна імпровізація : програма та навч.-метод. матеріали для студ. освітньо-кваліфікац. рівня "Бакалавр" спец. 6.020202 "Хореогр." спеціалізації "Сучас. хореогр." / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [уклад. Шабаліна О. М.]. — Харків : ХДАК, 2015. — 62 с. — Z:\RepHDAK\Комплекс навчально-методичних матеріалів ХДАК\pdf-2017\+шабаліна безконтакт імпровіз прогр 2015.pdf. — 100 пр. — 18грн. — [ЕЧ/З, НАБ (TRD), Ч/З, АБ] 793.32
23. Контактна імпровізація : програма та навч.-метод. матеріали для студ. освітньо-кваліфікац. рівня "Спеціаліст" спец. 6.020202 "Хореогр." спеціалізації "Сучас. хореогр." / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [уклад. Шабаліна О. М.]. — Харків : ХДАК, 2015. — 62 с. — Z:\RepHDAK\Комплекс навчально-методичних матеріалів ХДАК\pdf-2017\+шабаліна безконтакт імпровіз прогр 2015.pdf. — 100 пр. — 16грн. — [ЕЧ/З, НАБ (TRD), Ч/З, АБ] 793.32

### **Допоміжна**

#### **Розкриває питання імпровізації**

1. Брук Енн. Контактная импровизация и ВМС Текст. / Енн Брук. BODY-MIND. NET, 2000. – 63 с.
  2. Дмитриева, Т.А. Развитие креативности подростка в процессе обучения импровизации Текст.: дис. . канд. пед. наук / Т.А. Дмитриева. М.: РГБ, 2005. -214 с.
  3. Лидере М. А. Контактная импровизация танец или мировоззрение Текст. / М. А. Лидере // Журн. практ. психолога. - 2005. - №3. - С. 188 - 191.
  4. Роговик Л.С. Танцевально-психомоторный тренинг: теория и практика Текст. / Л. С. Роговик. СПб.: Речь, 2010. - 253 с.
  5. Кон И.С. В поисках себя. Личность и ее самосознание. / И.С. Кон. М.: Политиздат, 1984. - 336 с.
- 

#### **Розкриває питання тілесності**

1. Баскаков В. Свободное тело. Хрестоматия по телесно-ориентированной психотерапии и психотехнике / В. Баскаков. — М.: Ин-т общегуманит. исслед., 2004. — 224 с.
-

2. Гиршон А.Е. Истории, рассказанные телом. Практика Аутентичного движения Текст. / А.Е. Гиршон. СПб.: Речь, 2010.-158 с.
  3. Гренлюнд Э. Танцевальная терапия. Теория, методика, практика Текст. / Э. Гренлюнд, Н.Ю. Оганесян. СПб.: Речь, 2004. - 288 е.; илл.
  4. Дрознин, А.Б. Дано мне тело. Что мне делать с ним? Текст. / А. Б. Дрознин. М.: Навона, 2009. - Кн. 1.-464 с.
  5. Фельденкрайз М. Искусство движения. Уроки мастера Текст. / М. Фельденкрайз. М.: ЭКСМО, 2003. - 347 с.
  6. Козлов В.В. Интегративная танцевально-двигательная терапия Текст. / В. В. Козлов, А.Е. Гиршон, Н.И. Веремеенко. 2-е изд. расшир. и доп. - СПб.: Речь, 2006.-286 с.
  7. Курис, И. Биоэнергетика йоги и танца. / И. Курис. — М.: Класс, 1994.-200 с.
  8. Никитин В. Н. Психология телесного сознания / В. Н. Никитин. — М. : Алетейа, 1998. — 488 с.
  9. Руководство по телесно-ориентированной терапии Текст. СПб.: Речь, 2007.-256 с. Фельденкрайз М. Осознавание через движение: 12 практических уроков. / М. Фельденкрайз. - М. СПб.: Университетская книга, 2000. — 160 с.
  10. Фельденкрайз М. Понимание при делании Текст. / М. Фельденкрайз // Хрестоматия по телесно-ориентированной психотерапии и психотехнике / под ред. В.Ю. Баскакова. М.: Смысл, 1997. - С. 16 - 32.
- 

### **Розкриває питання перформативних практик**

1. Гниренко Ю. Перформанс как явление современного отечественного искусства/ Юлия Гниренко. - Екатеринбург.- 2001.- 21с.
  2. Захарова Е.В. Хепенинг, перформанс, энвайромент – становление новой концепции искусства второй половины XX века. / Захарова Е.В. - Вестник Томского государственного университета Культурология и искусствоведение. № 4(12). Томск. - 2013.-5с.
  3. Литвинцева Г. Ю. Гиперреальность в эпоху постмодерна / Литвинцева Г. Ю. Вестник СпбГУКИ, УДК 008- Санкт- Петербург. - 2011. - 11с.
  4. Сорокина Е., Лейбовиси Ф. Прогресс в перформансе или перформанс в прогрессе? / Елена Сорокина, Франк Лейбовиси. - Брюссель. - 2011.- 7 с. Тарп Туайла. Необычный хореограф / Тарп Туайла // Америка. — 1982. — № 305. — С. 46–52.
  5. Савчук В.В. Что исполняет перформанс? /Савчук В.В. // «Перформанс: вне теории и практики. Экзистенциальные опыты 90-х». Цикл встреч с современными художниками, философами искусства и перформанс-группами. Арт-центр «Пушкинская-10», Музей неконформистского искусства. Санкт-Петербург. - 2007. – 10 с.
-

6. Сол Левитт Параграфы о концептуальном искусстве, Тезисы концептуального искусства / Левитт С. "Художественный журнал"-Москва. - 2005—2007.
  7. Ярина Шумська Перформанс як традиція минулого і сьогодення/ Шумська Ярина. ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 1 (109). - Львів. - 2013 - 6 с.
- 

### Інформаційні ресурси

1. Періодичні видання «Советский балет», «Балет», «Танец в Украине и мире».
  2. Анализ движений Рудольфа Лабана [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://totemdancegroup.com.ua/articles/show/rudolf-fon-laban> — Загл. с экрана.
  3. Бугуева Н. А. Телесность человека как социокультурный феномен [Электронный ресурс] / Н. А. Бугуева. — Режим доступа: [www.lib.csu.ru/vch/094/66.pdf](http://www.lib.csu.ru/vch/094/66.pdf). — Загл. с экрана.
  4. Гиршон А.Е. Сайт Александра Гиршона Электронный ресурс. — Режим доступа: <http://www.girshon.ru/txt/structure.htm>.
  5. Новак С. Размышления о танцевальной импровизации. Электронный ресурс. / С. Новак. Contact Quarterly, Winter/Spring 97, Vol.22 N1. — Режим доступа: <http://www.psitren.ru/articles3/15-sintiyanovak.html>.
  6. Пэкстон С. Заметки о внутренней технике (интервью 12.08.2008) Электронный ресурс. / С. Пэкстон. Режим доступа: <http://gnozis.info/?q=node/>.
  7. Стив Пэкстон. Заметки о внутренней технике [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://old.girshon.ru/www.dancetrio/Articles/paxton2.htm> — Загл. с экрана.
  8. Фоменко И. М. Импровизация как средство развития и воспитания творческих способностей у студентов института Электронный ресурс. / И. М. Фоменко. — Режим доступа: <http://www.eduhmao.rU/info/1/3854/24674/>.
-



*Навчальне видання*

**СИЛАБУС**  
**навчальної дисципліни**  
**ХОРЕОГРАФІЧНА ІМПРОВІЗАЦІЯ**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
галузі знань 02 Культура і мистецтво  
спеціальності 024Хореографія  
освітньої програми Сучасна хореографія

**Укладач О. М. Шабаліна**

доцент, доцент кафедри сучасної та бальної хореографії, кандидат  
мистецтвознавства

Друкується в авторській редакції

*Комп'ютерний набір та верстка О. М. Шабаліна*

План 2020

Підписано для друку  
Формат 60x84/16, Гарнітура «Times»  
Папір для друк. ап. Друк ризограф.  
Ум. друк. арк.      Обл.-вид. Арк.,      Тираж 50. Зам №

---

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4  
Надруковано в лаб. множ. техніки